

Aan de heer S.A. Blok, Minister voor Wonen en Rijksdienst

Postbus 20011

2500 EA Den Haag

cc Staatsecretaris van Infrastructuur en Milieu, Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Leden Algemene Kamercommissie voor Wonen en Rijksdienst

Betreft: Voortgangsrapportage Actieplan voor een veilige toepassing van gespoten PURschuim in kruipruimtes

Geldrop, 22 mei 2014

Geachte heer Blok,

Het [Kennisplatform Gespoten PURschuim](#), bestaande uit betrokken partijen en brancheorganisaties uit de sector, spant zich terdege in om de veilige toepassing van gespoten PUR vloerisolatie in Nederland te waarborgen. De veiligheid en gezondheid van verwerkers en bewoners staan daarbij voorop.

In reactie op uw [brief van 29 augustus 2013](#) betreffende het TNO-onderzoek over gespoten PURschuim bij vloerisolatie, heeft het Kennisplatform Gespoten PURschuim u op 12 september het [Actieplan voor een veilige toepassing van gespoten PURschuim in kruipruimtes](#) toegezonden. Aan de hand van de daarin genoemde drie speerpunten zet het Kennisplatform uiteen hoe het de juiste toepassing van gespoten PURschuim bevordert, de kennis en bewustzijn over de toepassing vergroot en zich inspant om de oorzaak van de gemelde gezondheidsklachten op een zo grondig en een zo wetenschappelijk mogelijke manier te laten onderzoeken. Het bundelen van kennis tussen verschillende experts is daarbij van groot belang.

Bij dezen sturen we u een rapportage van de vorderingen die zijn gemaakt met het Actieplan. Het Kennisplatform Gespoten PURschuim heeft de afgelopen periode belangrijke stappen gezet om de juiste toepassing van gespoten PURschuim te bevorderen. Zo is bijvoorbeeld de Uitvoeringsrichtlijn (URL 27-101) op 2 september 2013 mede met het oog op het nemen van voorzorgsmaatregelen verder aangescherpt, zijn inmiddels de verwerkers en verkopers van gecertificeerde bedrijven persoonlijk getraind en geëxamineerd en is het belang van certificering actief onder de aandacht gebracht bij belangrijke consumentenorganisaties zoals Vereniging Eigen Huis en Aedes. Het verhogen van het bewustzijn onder verwerkers van de juiste toepassing door persoonlijke training en certificering werpt zijn vruchten af; de inspectiecijfers van het certificeringsinstituut IKOB-BKB over 2014 tonen dat de regels voor de juiste toepassing van gespoten PUR vloerisolatie over het algemeen goed worden nageleefd. Daarnaast wordt de druk vanuit de keten op verwerkers om zich te laten certificeren opgevoerd.

Om de kennis over de toepassing verder te vergroten heeft het Kennisplatform nader onderzoek uit laten voeren naar de gespoten PUR vloerisolatie. De luchtkwaliteitsmetingen door ingenieursbureau RPS in 7 woningen tonen aan dat er geen gezondheidsrisico's voor bewoners zijn te verwachten zolang zij niet op voorhand zijn gesensibiliseerd. RPS concludeert daarnaast dat de risico-reducerende maatregelen die golden voor de aanscherpingen van de Uitvoeringsrichtlijn in 2013 reeds afdoende waren om de veiligheid van bewoners en verwerkers te waarborgen.

Tenslotte vindt er voortvarend overleg plaats tussen het Kennisplatform, GGD, uw departement en andere experts. Een belangrijk doel van het overleg is het streven om te komen tot een eenduidige diagnostiek ten aanzien van onderzoek naar vermeende gezondheidsklachten die gerelateerd worden aan gespoten PUR vloerisolatie en om een beter totaalbeeld te krijgen van de problematiek.

Uit het overleg komt naar voren dat de GGD meer dan 40 gevallen heeft onderzocht en tot op heden geen directe link heeft kunnen leggen tussen de ervaren gezondheidsklachten en gespoten PUR vloerisolatie. Onvoldoende ventilatie, vocht en/of schimmelvorming in de woning bleek in veel gevallen de oorzaak van de gemelde gezondheidsklachten. In samenwerking met meerdere partijen uit de isolatiesector is daarom het initiatief *Wij-isoleren.nl* opgezet, onder andere om consumenten te wijzen op het belang om te blijven ventileren na isolatie.

In de bijlage vindt u de voortgangsrapportage met daarin meer details over de gezette stappen van het Kennisplatform. Ik voorzie u graag van een nadere toelichting, mocht u daar behoefte aan hebben.

Hoogachtend,

Het Kennisplatform Gespoten PURschuim
André Donders, Secretaris

Voortgangsrapportage Actieplan voor een veilige toepassing van gespoten PURschuim in kruipruimtes mei 2014

Introductie

Op 12 september 2013 presenteerde het Kennisplatform Gespoten PURschuim het [Actieplan voor een veilige toepassing van gespoten PURschuim in kruipruimtes](#). Aan de hand van de drie speerpunten zet het Kennisplatform daarin uiteen hoe het de juiste toepassing van gespoten PURschuim bevordert, de kennis en bewustzijn over de toepassing vergroot en zich inspant om de oorzaak van de gezondheidsklachten op een zo grondig en een zo wetenschappelijk mogelijke manier te laten onderzoeken. De veiligheid en gezondheid van verwerkers en bewoners staan daarbij voorop.

Door kennis van verschillende experts te bundelen, als PUR branche gezamenlijk op te trekken en aan te sturen op resultaat, heeft het Kennisplatform belangrijke stappen gezet die de juiste toepassing van gespoten PURschuim bevorderen. In deze voortgangsrapportage zet het Kennisplatform de zover genomen stappen uiteen.

Voortgang speerpunt 1: Bevorderen van en toezicht op de juiste toepassing in de sector Uitvoeringsrichtlijn per 2 september 2013 uit voorzorg verder aangescherpt

In reactie op vermeende gezondheidsklachten die gerelateerd werden aan gespoten PUR vloerisolatie heeft het certificeringsinstituut IKOB-BKB op verzoek van de branche mede met het oog op het nemen van voorzorgsmaatregelen uit voorzorg de Uitvoeringsrichtlijn (URL 27-101) in juni en september 2013 aangescherpt op een aantal punten, waaronder:

- Het uitvoerend bedrijf dient bewoners vóór de opdrachtverstrekking voor het uitvoeren van de isolatiewerkzaamheden op aantoonbare wijze te adviseren om gedurende de isolatiewerkzaamheden en tot twee uur na beëindiging van de werkzaamheden uit huis te gaan (§5.3.1 URL).
- Bewoners dient geadviseerd te zijn om de woonruimte extra te ventileren tot enkele dagen na de uitvoering van de werkzaamheden (§5.3.1 URL).
- Na het werk dient op het toegangsluik van de kruipruimte een sticker aangebracht te worden met een waarschuwende tekst die aangeeft welke isolatiewerkzaamheden er zijn uitgevoerd, de datum van uitvoering en dat de kruipruimte niet mag worden betreden binnen twee weken na de uitvoering van de isolatiewerkzaamheden (§5.4URL).

Alle gecertificeerde bedrijven zijn zodoende sinds 2 september 2013 door IKOB-BKB verplicht volgens deze aangescherpte URL te werken. Het Kennisplatform heeft verschillende deskundigen betrokken bij het herzien van de URL waaronder het College van Deskundigen van certificering instituut IKOB-BKB en ingenieursbureau RPS.

RPS (zie tevens Voortgang speerpunt 3) concludeerde in februari 2014 na het uitvoeren van luchtkwaliteitsmetingen in 7 woningen waar gespoten PUR vloerisolatie is aangebracht, dat de maatregelen die golden voor de aanscherpingen van de URL 27-101 in juni en september 2013 reeds afdoende waren om de veiligheid van bewoners en verwerkers de waarborgen. Het Kennisplatform heeft evenwel besloten om de aanscherpingen in de URL te handhaven om zo iedere blootstelling voor bewoners aan de stoffen die bij het aanbrengen van gespoten PUR vloerisolatie kortstondig vrijkomen, uit te sluiten.

Gecertificeerde verwerkers persoonlijk getraind en geëxamineerd

Om verwerkers nog bewuster te maken van het belang van de juiste toepassing van gespoten PUR vloerisolatie en hun kennis daarover te vergroten zijn de afgelopen maanden de verwerkers en verkopers van gecertificeerde bedrijven persoonlijk getraind en geëxamineerd. In de training wordt specifiek aandacht gevraagd voor het belang van het nemen van de voorgeschreven kwaliteits- en veiligheidsmaatregelen en goede communicatie met bewoners.

Certificering-instituut IKOB-BKB heeft het Kennisplatform laten weten dat inmiddels de deelnemende verwerkers naast het doorlopen van de training ook geslaagd zijn voor het examen, al dan niet in een herkansing. IKOB-BKB verwacht in de loop van 2014 persoonsgebonden certificeringspasjes uit te kunnen geven aan deze geëxamineerde verwerkers, zodat bewoners en opdrachtgevers kunnen controleren of de betreffende sprayer werkelijk gecertificeerd is. Deze persoonlijke certificering is 2 jaar geldig, daarna zal de sprayer opnieuw een training moeten doorlopen en examen afleggen.

Daarnaast zijn ook de verkopers die werkzaam zijn bij gecertificeerde bedrijven getraind en geëxamineerd, zodat zij goed kunnen beoordelen of een kruipruimte geschikt is voor PURvloerisolatie en ze de klant goed kunnen informeren over de voorzorgsmaatregelen die gehanteerd worden bij de juiste toepassing, waaronder bijvoorbeeld het afgeven van het advies om tot minimaal twee uur na beëindiging van de werkzaamheden niet binnenshuis te gaan.

Ten einde het bewustzijn en kennis over de geldende Uitvoeringsrichtlijn goed in de organisatie te borgen, zijn tenslotte ook de managers van gecertificeerde bedrijven getraind. Dit vergroot de alertheid en juiste toetsing binnen de organisaties.

Inspectieresultaten IKOB-BKB tonen goede naleving van de regels

Het toegenomen bewustzijn over de juiste toepassing onder verwerkers, verkopers en hun managers, onder andere door de persoonlijke trainingen, is terug te zien in de inspectierapportages van certificering instituut IKOB-BKB. Aan de hand van de vastgestelde *Beoordelingsrichtlijn (BRL 27-101)* voert IKOB-BKB inspecties uit bij 1 op de 25 woningen tijdens en na het aanbrengen van gespoten PURschuim in kruipruimtes. Verwerkers worden getoetst op de juiste toepassing van de geldende veiligheidsmaatregelen voor zowel de sprayer zelf als de bewoner. Verwerkers worden meerdere keren per jaar geïnspecteerd.

IKOB-BKB heeft in de periode oktober 2013 - maart 2014 maandelijks tussen de 144 - 184 inspecties uitgevoerd¹, waarbij alle gecertificeerde spraybedrijven meerdere malen zijn geïnspecteerd. Uit de inspecties komt naar voren dat kort na de aanscherping van de URL 27-101 in september 2013, waarbij er louter uit voorzorg nieuwe eisen ten aanzien van het aanbrengen van gespoten PURvloerisolatie zijn toegevoegd, er kortstondig sprake was van een verhoogde foutmarge. Dit is te verklaren uit het feit dat verwerkers tijd nodig hadden om zich de nieuwe richtlijnen eigen te maken. De inspectiecijfers van IKOB-BKB over 2014 tonen dat de regels voor de juiste toepassing van gespoten PUR vloerisolatie over het algemeen goed worden nageleefd, een belangrijke indicatie dat ook de extra voorzorgsmaatregelen in de aangescherpte URL 27-101 inmiddels opgenomen zijn in de standaard manier van werken van gecertificeerde spraybedrijven. Uitzondering hierop vormde één gecertificeerd bedrijf waarbij IKOB-BKB herhaaldelijk in inspecties constateerde dat het niet volgens de URL handelde. IKOB-BKB heeft daartoe het bedrijf haar certificering ontnomen. IKOB-BKB blijft toezicht houden op de juiste toepassing en de verwachting is dan ook dat juiste toepassing verder zal verbeteren.

¹ Het aantal inspecties is afhankelijk van hoeveel gespoten PURvloerisolatie er die maand door gecertificeerde verwerkers wordt aangebracht. In de regel geldt dat ongeveer 1 op de 25 woningen wordt geïnspecteerd.

Certificering van bedrijven groeit met 5% -druk vanuit de keten om te certificeren wordt opgevoerd

Eind 2012 - begin 2013 was het aantal bedrijven verantwoordelijk voor 80% van het marktvolume gecertificeerd. Het Kennisplatform heeft zich tot doel gesteld om 100% van de markt gecertificeerd te krijgen en dus ook die laatste 20% te bewegen zich te laten certificeren. Het Kennisplatform organiseerde daartoe op donderdag 4 juli 2013 en 25 september 2013 bijeenkomsten voor niet-gecertificeerde verwerkers in Veenendaal. Aanwezigen spraken tijdens deze bijeenkomsten met elkaar over het belang van certificering om de juiste toepassing van gespoten PURschuim voor kruipruimtes te bevorderen. Daarnaast zijn vrijwel alle niet-gecertificeerde bedrijven persoonlijk benaderd door het Kennisplatform.

Sinds begin 2013 zijn 2 bedrijven toegevoegd aan de lijst met gecertificeerde bedrijven, is 1 bedrijf haar certificaat ontnomen en op dit moment zijn er 3 bedrijven bij IKOB-BKB in toelating om gecertificeerd te worden. Het aandeel gecertificeerde bedrijven zou daarmee groeien tot 85% van het marktvolume, een stijging van 5% ten opzichte van begin 2013.

Daarnaast heeft het Kennisplatform vernomen dat ook vanuit de keten de druk op verwerkers om zich te laten certificeren verder wordt opgevoerd. Een tweetal grondstoffenleveranciers heeft recentelijk aangekondigd met ingang van januari 2015 uitsluitend PURschuim-grondstoffen te leveren aan directe klanten die beschikken over een door IKOB-BKB (of een vergelijkbare onafhankelijke instelling) verleende geldige certificering voor de specifieke toepassing van polyurethaan-sprayschuim in kruipruimten. Mogelijk dat andere grondstoffenleveranciers dit voorbeeld volgen.

Het Kennisplatform blijft zich ook de komende tijd inspannen om niet-gecertificeerde bedrijven te bewegen voor een certificering te kiezen en zal waar mogelijk eindgebruikers blijven wijzen op het belang van certificering (zie onder voortgang speerpunt 2).

Voortgang speerpunt 2: Vergroten bewustzijn bij eindgebruikers om met een gecertificeerd bedrijf te werken

Het Kennisplatform wil bevorderen dat afnemers in de markt weten dat het van belang is om met een gecertificeerd bedrijf te werken. Hiervoor zijn onder andere de volgende acties ondernomen:

- Het verbeteren van de communicatie door gecertificeerde bedrijven met bewoners voorafgaand aan de verkoop, tijdens en na het aanbrengen van de isolatie zoals omschreven in de aangescherpte URL. Hiervoor wordt tijdens de persoonlijke training specifiek aandacht voor gevraagd (zie speerpunt 1);
- Het Kennisplatform is de afgelopen periode met een twintigtal belangrijke partijen zoals *Aedes*, *Vereniging Eigen Huis*, *Energie Nederland* en *Arbouw* in gesprek gegaan om hen te wijzen op het belang van certificering.
- Het Kennisplatform wijst consistent in haar communicatie met bewoners en andere eindgebruikers op het belang van certificering. Zo is onder andere op de website een prominente plek ingericht over certificering en wijst het Kennisplatform via direct e-mails en op online forums over klussen en isolatie op het belang van certificering. Het Kennisplatform wordt goed gevonden door eindgebruikers. Tot op heden is de website van het Kennisplatform zo'n 1.500 keren bezocht en heeft het Kennisplatform ongeveer 50 geïnteresseerden verder kunnen helpen met vragen en advies.
- Verder heeft het Kennisplatform in nauwe samenwerking met andere isolatiepartijen zoals de NVPU en VENIN, een voortrekkersrol gespeeld in het opstellen van een isolatiebijsluiter

voor eindgebruikers. Via het initiatief *Wij-isoleren.nl* dat ondersteund wordt door verschillende partijen uit de isolatiebranche worden eindgebruikers gewezen op het belang van ventilatie na isolatie en over de juiste toepassing van isolatieproducten. Naar verwachting wordt dit initiatief in juni gelanceerd.

- Tenslotte verkent het Kennisplatform op dit moment de mogelijkheden ten aanzien van de ontwikkeling van een herkenbaar kwaliteitskeurmerk voor eindgebruikers.

Voortgang speerpunt 3: Bevorderen van landelijke registratie en uniforme klachtenafhandeling binnen een breed expertplatform

Ten einde te komen tot een uniforme klachtenafhandeling en een mogelijke landelijke registratie van gemelde gezondheidsklachten, acht het Kennisplatform het van belang dat de oorzaak van gemelde gezondheidsklachten op een grondige en wetenschappelijke manier onderzocht wordt en dat over de onderzoeksmethode consensus bestaat onder betrokken partijen. Het vergroten en uitwisselen van kennis tussen experts staat daarbij voorop.

Overleg om te komen tot eenduidige diagnostiek en een totaalbeeld

Op initiatief van het Kennisplatform is er voortvarend overlegd tussen de PUR-expertgroep van de GGD, het Kennisplatform en het ministerie van BZK met het streven om te komen tot een eenduidige diagnostiek ten aanzien van onderzoek naar ervaren gezondheidsklachten die men aan gespoten PUR vloerisolatie relateert. Uitkomst van dit overleg zal een eerste notitie zijn waarin de te nemen stappen ten aanzien om de diagnose vast te stellen worden omschreven.

Een tweede doel van het overleg is om te komen tot een compleet beeld te proberen te bewerkstellingen van het aantal ervaren gezondheidsklachten, dat in verband wordt gebracht met gespoten PUR vloerisolatie. De GGD heeft meer dan 40 gevallen onderzocht en tot op heden geen directe link kunnen leggen tussen de gezondheidsklachten en gespoten PUR vloerisolatie. In veel gevallen bleek de oorzaak van gezondheidsklachten te vinden in onvoldoende ventilatie, vocht en schimmels in de woningen, zoals uit de tussenrapportage van de GGD Fryslân van het onderzoek in Heerenveen² ook het geval blijkt te zijn. Van de casus in Heerenveen is momenteel nog één geval in onderzoek.

Onafhankelijk onderzoek naar de luchtkwaliteit in woningen bij toepassing gespoten PURvloerisolatie

Om de kennis over de toepassing te vergroten heeft het Kennisplatform nader onderzoek uit laten voeren naar gespoten PUR vloerisolatie door ingenieursbureau RPS. RPS verrichtte luchtkwaliteitsmetingen in 7 woningen voor, tijdens en kort na het aanbrengen van gespoten vloerisolatie in de kruipruimte. De gemeten waarden tonen aan dat er geen gezondheidsrisico's zijn voor bewoners. De metingen van RPS bevestigen de uitkomsten van [eerder onderzoek door TNO](#) naar de luchtkwaliteit van woningen waar gespoten PUR vloerisolatie is aangebracht. Ook uit het TNO onderzoek bleek dat [gespoten PURschuim veilig](#) kan worden toegepast in kruipruimtes. RPS concludeert daarnaast dat de risico reducerende maatregelen die golden voor de aanscherpingen van de Uitvoeringsrichtlijn 27-101 in 2013 reeds afdoende waren om de veiligheid van bewoners en verwerkers de waarborgen..

Verschillende situaties en toepassingen van gespoten PUR vloerisolatie zijn in de onderzoeken van TNO en RPS onderzocht. Beide onderzoeken tonen aan dat er geen gezondheidsrisico's zijn te verwachten voor bewoners. Mogelijke uitzondering vormt een zeer kleine groep mensen die vanuit een herhaald hoge beroepsmatige blootstelling overgevoelig is voor isocyanaten. Deze zeer kleine groep raadt RPS aan om te overwegen een alternatieve isolatiemethode voor de kruipruimte te kiezen.

² Onderzoek PUR en gezondheid in de Kruidenbuurt te Heerenveen - TUSSENRAPPORT GGD Fryslân, 17 september 2013

Open kennisuitwisseling met experts

Het Kennisplatform staat een open kennisuitwisseling voor en zoekt daarbij de dialoog met verschillende vooraanstaande experts in binnen en buitenland. Zo heeft het Kennisplatform zowel het RPS onderzoek als het TNO onderzoek breed gedeeld met toxicologen, bouwprofessionals en gezondheidsexperts in Nederland en is hierover in verschillende settings in gesprek gegaan ten einde het kennisniveau over de toepassing gespoten PURschuim te verhogen. Terugkoppeling van de ervaringen uit deze sessies vindt plaats in de Uitvoeringsrichtlijnen, het stellen van de diagnoses van ervaren gezondheidsklachten die in verband worden gebracht met gespoten PUR vloerisolatie en advisering over het verhelpen van klachten. Het Kennisplatform zal zich blijven inspannen om ervoor te zorgen dat de huidige kennisdeling tussen experts wordt voortgezet en de resultaten doorvloeien in kwaliteitsborgingsystemen.